ئەزموونی ڕیژیسۆرێک لە ڕەباتەوە بۆ کەمبریا

بەشی کۆتایی

د. فازڵ جاف

ڕەهەندی جەستەیی میتودی ڕاهێنان

هێـــڵـی هاوبەش لە مـــیـــتـــودی ڕاهێنانی کـــاری پێـداگـۆگـیـیـانەی هەردوو نمایشی شـانۆگـەری "یارییـە خەونێک"ی سـترندبێـرگ چ لە ڕەبات و چ لە کـەمـبـریا لەسەر بنەمای بیومیکانیک و کوریۆگرافیا "دانس" بنیاد نرابوو.

مـەشق و ڕاهێنانی ئەکـتـەرەکـان لەسـەر مـیـتـودی بیـومـیکانیک کەوتبـووە سەر ئەسـتۆی خۆم، ڕاهێنانی کۆریۆگرافـیـانە لە هەردوو ئەزموونەکدا بە دوو ڕاهێنەری بواری دانس سپێردرا، کە هەر یەکەیان شێواز و میتودی کارکردنی خۆی هەبوو.

جـیـاوازی نێـوان مـیـتـودی کـارکـردنی هەردووکـیـان کاریگەری خۆی لە سەرجەمی هەردوو نمایشەکەی ڕەبات و کـەمـبـریادا هەبوو. یەکـەمـیـان مـامـۆسـتـای دانسـە لە پەیمانگای باڵای شـانۆ لە ڕەبات، دووەمـیـان لە زانکۆی کەمبریا. جێدەستی ئەم دوو مامۆستایە زۆر بەکارەکانەوە دیاربوون، هەردوو بە شێـوەیەکی کاریگەر و ڕاسـتـەوخـۆ بەشداری ڕاهێنانەکانیان دەکرد و مەشقیان بە ئەکتەران دەکرد، گەلێک جار لە نزیکەوە و هاوکات لەگەڵ مەشق و پرۆژەکاندا مەشقیان بە ئەکتەرەکان دەکرد.

لێـــرەدا ئەوەندەی پێم بکرێت هەوڵ دەدەم چۆنیـــەتی کارکردنم لە بواری بیومیکانیک و تەکنیکی ئەکتەر لای مییرهولد باس بکەم. بە شێوەیەکی گشتی دەتوانم ئاماژە بە تەوەرە بنەڕەتییـەکـانی ئەم ڕێبـازە بکەم، ئەمـە وەکـو ئەوەی چۆن لە ڕەبات و کەمبریا کارمان لەسەر کرد، بەڵام بۆ شارەزایی زیاتر. چاکتر وایە خوێنەر بگەڕێتـەوە سەر کتێبەکەم"فیزیاء الجسد".

چەمکی جووڵە و میزانسێن

چەمکی جـووڵـە لەسـەر بناغـەی ئەتکاز:"ارتداد" تاو وەرگرتن، بنیادنراوە. واتە هەموو جووڵەیەک پێویستە بە

ئامادەییەک دەست پێبکرێت، ڕادە و پلەی وزەی ئەم ئامادەییە دەبێت لەگەڵ ڕادە و پلەی وزەی خودی جووڵەکەدا بگونجێت. بەشێوەیەکی گشتی ئاراستەی ئامادەییەکە "ارتداد" پێچەوانەوەی ئاراستەی جووڵەکەیە. بۆ نموونە ئەگەر جووڵەکە لە "ئا" بۆ "ب" بێت، سەرەتا دەگەڕێنەوە بۆ "ج". هەموو بنەماکانی جووڵە و دابەشکردنیان "میزانسێن لەسەر ئەم پرنسیپە دەڕوات.

پاسیل: پرۆسەی جووڵە، واتە پرۆسەی بەردەوامی و ئاراستەیی و پلەی وزە. ئەوەی گرینگ بێت لێرەدا دەستنیشانکردنی وزە و ئاراستەی گونجاوی جووڵەکەیە.

ستوێکا: واتە مەبەست پێکان و گەیشتن بە ئامانج، ئەوەی گرینگ بێت لە ستوێکادا، ڕوونی و ئاشکرایی ئامانج و مەبەستە، سەرەڕای ئامانجی هونەریی جووڵە لە نمایشدا.

سەرجەمی ئەم سێ تێرمە، دەکرێت بە دارشتەیەکی دیکە گوزارشتی لێوە بکرێت: ویست، جێبەجێ کردن، پەرچەدانەوە.

مەبەست لەم هەموو ڕاهێنانە بنچینەییانە شیکردنەوە و چەسپاندنی ئەم چەمکە سەرەتاییە بوو، کە لە بیومیکانیکدا بەردی بناغەیە و بەبێ تێگەیشتنی ئەم چەمکە، هەموو ئیتودەکان تەنیا فۆرمێکی فیزیکی بێ مانان، یان ئامرازێکی وەرزشکارانەن بۆ ڕاهێنانی ماسوولکە و هیچی تر.

قوتابیانی کەمبریا باشتر لەسەر بیومیکانیک ڕاهێنرابوون، هۆکاری ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە مامۆستای سەرەکییان لە بابەتی نواندندا، ڕوبێرت لیچ، کە بۆ خۆی پسپۆڕێکی بەناوبانگ و کارامەی بواری بیومیکانیکە و پسپۆری شانۆی ڕووسییە و مییرهولد ناس و ئێزنیشتەین ناسە.

بنەماکانی بیومیکانیک لە نمایشی ئەم قوتابیانەدا چاک ڕەنگی دەدایەوە، هەرچەندە سەبارەت بە ئیتودەکان و مەشقە گشتییەکان کێشەیەکی دیکەیان هەبوو، ئەویش دەگەڕایەوە بۆ ئەوەی کە لیچ هەر لە سەرەتای ساڵی یەکەمدا کاری لەگەڵ کردبوون، پاشتر بەردەوامی بە مەشقەکان نەدابوو، بۆیە قوتابییەکان وەکو چەمک شارەزاییەکی باشیان هەبوو، بەڵام لە ڕووی فیزیکییەوە پێویستیان بە سەرلەنوێ کارکردن هەبوو.

هەرچی قوتابییەکانی ڕەبات بوون، شارەزایی تیۆرییان دەربارەی بیومیکانیک خراپ نەبوو، لە ڕێگای زمانی فرەنسییەوە ئاشنای ڕێبازی مییرهولد ببوون، هەروەها

ئاگاداری کاری قوتابیانی ساڵانی پێشووی خۆیان بوون، مەبەست لێرەدا خولی ئەو ساڵانەی کە من کارم لەگەڵدا کردبوون و نمایشەکانیان بریتی بوون لە "ڕاشامون" و "شەوی نیوەشەوێکی هاوینە" و "بەدەم چاوەڕوانی گۆدۆ"وە تاد..

شانۆاندن "تیاترالیتی"

شانۆاندن، یان بەشانۆکردن چەمکێکی سەرەکییە لای مییرهولد، کە پاشتر لە تیۆرییەکانی برێخت پێگەیەکی گەورەی داگیرکرد، بەداخەوە تا ماوەیەکی دوور و درێژیش هەر بە دەستکەوتێکی برێخت دەناسرا.

بە شانۆکردن، کە بە عەرەبی دەکاتە (مسرحة)، واتە هەموو ڕەگەزەکانی نمایش دەبێت بخرێتە ژێر ڕکێفی یاساکانی نمایش، هەموو شتێک کە نمایش دەکرێت، دەبێت ئەوە بگەیەنێت کە لەسەر شانۆ و لە فەزای شانۆدا پێشکەش دەکرێت، بینەر بۆ تەنیا ساتێک لە وامەی ئەوەدا نەبێت کە ئەوە جیهانی واقیع و شانۆ نییە. جا بۆ ئەوەی ئەم بەشانۆکردنە لە کاری پراکتیکدا و لە وانەکانی نواندندا جێبەجێ بکرێت و مەشقی لەسەر بکرێت،

ڕاهێنان و ئەرکی پێداگۆگی ئێمە، بە شێوەیەکی پراکتیکیانە کارکردن بوو لەسەر چەمکی "مەجاز" و"شێوازگەری".

ئەگەر بە وردی لەو گوزارشتە تێبگەین، یەک ڕاستیمان بۆ دەردەکەوێت، ئەویش ئەوەیە کە تەرجەمەکردنی چەمکێکی ئەوها بنەڕەتی ئاسان نییە، بە تایبەتی ئەگەر وەکو زمانی شانۆ ڕاهێنانی لەسەر بکرێت، چونکە لە ڕووی تیۆرییەوە ئاسانە، بەڵام جێبەجێکردنی سەختە، ئەمەش بێ گومان کێشەی هەرە زۆری مامۆستایانی شانۆیە، زۆرینەیان دەتوانن ئەم چەمکانە شی بکەنەوە و باسیان لێوە بکەن و تەنانەت کتێبیشیان لەسەر بنووسن، بەڵام کە کار دەگاتە سەر ئەوەی بە کردار تەرجەمەی بکەن و پیشانی بدەن، ئەوەیان گەلێک سەختە، چونکە لێرەدا ڕۆڵی پێداگۆگی بە توانا و کارامە دەردەکەوێت، هەر بۆیە مامۆستایانی شانۆ، نووسەرانی شانۆ، بێ ئەندازە زۆرن، بەڵام پێداگۆگ، یان پەروەردەکەر و ڕاهێنەری شانۆ زۆر دەگمەنن، هەر بۆ نموونە لە کوردستاندا ئەگەر سەرنج بدەین، چەندین نووسەر و ڕەخنەگر و مێژوونووس و ئەرشیڤچی هەن، بەڵام چەند مامۆستای پێداگۆگمان هەیە؟!

گوتەیەکی ڤاختانگۆڤ هەیە کە تەواو ئەم مەبەستە دەپێکێ: لە شانۆدا گرینگ پێداگۆکە نەک ئەو مامۆستایانەی کە موحازەرە دەڵێنەوە، چونکە موحازەرە گوتنەوە دەکرێت هەر مامۆستایەک بیڵێتەوە، پەنا دەباتە بەر کتێبێک، یان دوو و ناوەرۆکەکەی بۆ قوتابییەکان دەگێڕێتەوە، بەڵام هەرگیز ناتوانێ ڕایان بهێنێت و فێریان بکا، چونکە ئەویان تەنیا کاری پێداگۆگە.

چەمکی مەجاز و شێوازگەری

ئەمجا دەگەڕێمەوە سەر چەمکی مەجاز و شێوازگەری کە هەردووکی دەکەنە بنەمای بەشانۆکردن، یان شانۆناندن و چۆنیەتی مەشقکردن لەسەر ئەم دوو چەمکە.

مییرهولد ئەم دوو تێرمە بە شوێن و کات دەبەستێتەوە، شوێن وەکو خۆی دەڵێت واتە کۆمپۆزیسیۆن "ترکیب"، کاتیش واتە مۆسیقا "ریتم""ایقاع"، واتە هەموو دیمەنێک، یان ئێپیسۆدێک "ڕووداوێک" دەبێت لە چوارچێوەی بە دیقەت داڕێژراوی ئەم دوو ڕەهەندە بەرجەستە بکرێت. ئەم دوو مەرجەش مەرجی زمانی شانۆن کە دەبێت سەرانسەری نمایش بخرێتە ژێر ڕکێفییەوە، چونکە تەنیا لە ڕێگای کۆمپۆزیسیۆن و ڕیتمەوە ناوەرۆک و جەوهەری واقیع دوور لە وردەکار و ڕەهەندی ڕۆژانەی بە شێوەیەکی هونەری دەخەینە ڕوو.

ئەگەر بە وردی لەم چەمکە تێبگەین، جێبەجێکردنی ئاسان دەبێت، بێ گومان ئەم ئەرکە لە شانۆنامەیەکەوە بۆ شانۆنامەیەکی دیکە دەگۆڕێت، بۆ نموونە ئەو شانۆنامانەی کە زۆر مۆرکی ناتورالیزم، یان ڕیالیزمیان پێوە دیارە، درەنگتر خۆیان بە دەستەوە دەدەن، بەڵام شانۆی کلاسیک و سیمبۆلیزم و ئێکسپرۆسیۆنیزم، لەگەڵ ئەم چەمکەدا چاکتر دەگونجێن، چونکە خۆیان لە بنەڕەتدا بە زمانی مەجاز نووسراون و نووسرانیان بە مەجاز گوزارشت لە جیهان دەکەن، ئەمەش بۆ دیدی شاعیرانەی ئەو نووسەرانە بۆ مرۆڤ و جیهان و بوون دەگەڕێتەوە.

یارییەخەونێک خۆی لە خۆیدا وەکو پێشتر ئاماژەم پێکرد، جوانترین نموونەی شانۆی ئێکسپرۆسیۆنیزمە، واتە گوزارشت لە جیهانێکی خەون ئامێزی سیمبۆلیزمانەی شاعیرانە دەکات. جیهانی شانۆنامەکە لە چوارچێوەیەکی چەسپاوی مەرجئامێزی شێوازگەریانەدا خۆی دەنوێنێت. ئەمە بۆ کاری ئێمە سەد لە سەد گونجاو بوو.

بۆ پراکتیزەکردن و جێبەجێکردنی ئەم چەمکە، دەگەڕێینەوە سەر چەمکە بەناوبانگەکەی مییرهولد کە دەڵێت: کاری ئەکتەر لەوەدا خۆی دەنوێنێت، کە فۆرمی پلاستیکا لە فەزادا بخوڵقێنێت.

هەر لەم بۆچوونەوە ڕاهێنانی بنەڕەتیمان بۆ دۆزینەوەی قەوارە و چوارچێوەی فیزیکی دیمەن و ئێپیسۆدەکان ئەم شێوەیەی وەرگرتبوو: دۆزینەوەی قەوارەی فیزیکی دیمەنەکان دیمەن پاش دیمەن لە ڕێگای کارکردن لەسەر چەمکی پلاستیکا، ساغکردنەوەی کردارەکان لەسەر بناغەی چەسپاندنی کردارە سەرەکییەکان و بەکردارەکان و جووڵەکان، ئەویش لەسەر بنەمای ئەتکاز پاسیل وستویکا.

پاش ئەم قۆناغە، قۆناغی قووڵبوونەوە دێتە ئاراوە، لەم قۆناغەدا کارمان لەسەر چەمکی گرۆتێسک دەکرد، کە ئەمەش هەموو لایەنە فیکری و ئیستێتیکییەکانی شانۆنامەکە دەگرێتە خۆ. قوتابییەکان کاریان لەسەر ڕەگەزەکانی دژاودژی و کۆنتەراستی حاڵەتەکان دەکرد، ئەم کۆنتراستە لە زۆر شوێنی شانۆنامەکەی ستریندبێرگدا پشتی بە ئەبسیۆرد "لا معقول" بەستووە، جیهانی خەونیش هەر بەم شێوازە وێناکراوە. شانۆنامەکە بوارێکی بە بڕشتی بۆ دروستکردن و خوڵقاندنی وێنەی هونەری

جۆراوجۆرە. کاری ئەکتەرەکان لەسەر گرۆتێسک لە سێبەری ئازادییەکی هونەری تەواو و سەربەخۆییەکی بێ ئەندازەدا ئەنجام دەدرا، ئەمجا لەگەڵ چوارچێوەی گشتی شانۆنامەکە و پلانی دەرهێناندا دەگونجێنرا.

شێوازی کارکردن لە بواری پلاستیکا و گوزارشتی فیزیکی لە فەزادا، ڕۆژ دوای ڕۆژ پتر ڕێگای بۆ ئەکتەرەکان خۆش دەکرد، کە خۆیان قەوارە و پێکهاتی دیمەنەکان لەسەر بنەماکانی بیومیکانیک دەستنیشان بکەن. ئەمە شێوازێکە یارمەتی ئەکتەری قوتابی دەدات کە نەک تەنیا کار لەسەر میتودی نواندن بکا، بگرە شارەزاییەکی بنەڕەتی بنچینەکانی هونەری دەهێنەریش ببێت. لەم بنچینانە دروستکردنی کۆمپۆزیسیۆن "پێک هات/ ترکیب" و میزانسین" دابەشکردنی ئەکتەران، کە دوو ئەرکی سەرەکی ڕیژیسۆرن. ئەمە جگە لە تەکنیک و ئیستێتیکای گرۆتێسک بە هەموو شێوازە بەرینەکانییەوە.

ڕاهێنان لەسەر شێوازی گرۆتێسک

بۆ ئەکتەران: سۆراغی کۆنتراس و دژاودژی ئەو دیمەن و ئەپیسۆدانە بکە کە دیدێکی گرۆتێسکانە سەبارەت بە واقیع پێشکەش دەکەن، هەوڵ بدە ئەو کۆنتراستە زیاتر بەرجەستە بکەی و پلەی بەرزتر و زەقتر بکەی، باشترین میتودیش بۆ ئەو بەرجەستەکردنە ئەوەیە کە جیاوازی نێوانیان تیژتر بکەی، ڕووبەڕووی یەک و هەندێک جار هاوکات و هاوتەریپ نمایشیان بکەیت. ئەکتەرەکان بە درێژایی پرۆڤەکان چێژیان لەم ئەرکە وەردەگرت، چونکە بەر لە هەموو شتێک شانۆگەری یارییە خەونێک کانگایەکی دەوڵەمەندی هێماو وێنە و ڕووداو و پێکهاتەی جۆراوجۆرە. زۆربەی دیمەنەکان ماکی لامەعقوول و کۆنتراستیان تێدایە و ئەکتەر دەتوانێت جیهانێکی کۆنسترکتیڤیستانەی هەمەڕەنگیان لێوە دروست بکات.

بەر لە نواندن

ئەمەش یەکێکە لە تەکنیکە گرنگەکانی مییرهولد، کە ڕێگا بۆ ئەکتەر خۆش دەکا بۆ ئەوەی بتوانێت جەوهەری دیمەنەکە نمایش بکات لە قسەکردن و دیالۆگ گوتن. زۆربەی دیمەنەکانی شانۆنامەی یارییەخەونێک ئەم تەکنیکەی بۆ دەگونجا، ڕەنگە باشترین دیمەن کە تەکنیکی بەر لە نواندنی تێدا باش جێبەجێ کرابێت، دیمەنی دیداری بەکەمی پارێزەر و ئەکنێس بوو، کە یەکەمیان ڕەهەندی ڕوحی نمایش دەکا و دەیەوێت هەموو جۆرە

پێوەندییەکی مرۆڤانە تاقی بکاتەوە، دووەمیشیان سیمبۆلی ژیانی مادەی سەر ئەرزە. دەسپێکی بەر لە نواندنی ئەم دیمەنە لە ڕەبات بە ڕوونی لە سۆراخ و پشکنینی هەردوو ئەکتەرەکەدا بە جوانی دەبینرا. نمایشی دیمەنەکە بە پانتۆمیم دەستی پێ کرد، بە دوو ڕیتمی جیاواز و دوو گوزارشتی جیاواز. ئەم تەکنیکە بەرانبەر بە تەکنیکی بن دێری ستانیسلاڤسکییە کە ئەکتەر لە بری نمایشکردنی مانای ناو دێرەکان، مانای بن دێرەکان نمایش دەکات.

کۆریۆگرافیا

زۆربەی دیمەنەکان مۆرکێکی کۆریاگرافیانەی پێوە دیار بوو، مۆرکێک کە ئاستی شێوازگەری ستیلی نمایشەکە وای پێویست دەکرد. ئەمەش وەکو لە سەرەتاوە ئاماژەم پێکرد کەوتبووە سەرشانی ئەو دوو مامۆستایەی کە مەشقیان بە ئەکتەرەکان دەکرد، هەروەها هەردوو دیزاینی ئەو دیمەنانەیان دادەنا کە بۆ خۆیان وەکو تابلۆی دانس بوون.

ڕەهەندی بینین: نەخشەی ئەم دیمەنانە لەو وێنانە دروست دەکران کە لە ناو شانۆنامەکەدا هەن.

– پێکهاتە کۆریۆگرافییەکانی ناو خودی شانۆنامەکە، بۆ نموونە تابلۆی سەما لەو دیمەنی "ئەم جیهانە بەهەشتە" و تەنیا کچێک دانس ناکات کە لەبەر ناشیرینی کەس داوەتی ناکات بۆ سەماکردن.

– کۆریۆگرافیای هاوئاهەنگ لەگەڵ تیەما و بابەت: ئەمە ئەو دیمەنانە دەگرێتەوە کە بە سەما گوزارشتیان لێوە دەکرێت، دیارە دیمەنی دەستپێک کە باس لە هاتنە خوارەوەی کچی ئایبندار لە ئاسمانەوە دەکات، باشترین نموونە بێت، بەهەمان شێوە دەکرێت ناوی دیمەنی کۆتایی بهێنین.

– کۆریۆگرافیا وەکو ئامرازێک بۆ بەهێزکردنی باگراوند و چەسپکردنی ڕیتمی دیمەن، ئەم شێوازە لە چەند دیمەنێک بەکار هێنرا، بۆ نموونە لە دیمەنی ئەکادیمییەکان و لە دیمەنی کەناری دەریا.

– جوولەی جیاواز و جۆراوجۆر: ئەو جوولانەیە کە هاوکات نمایش دەکرێن و لەسەر ڕیتمی جیاواز دەڕۆن. وەکو جوولەی خێرا بەرانبەر بە جوولەی لەسەرخۆ، زیگزاگ، یان جوولەی بازنەیی. ئەمجا خولقاندنی پێکهاتەیەکی کۆریۆگرافیانەی سەرجەم لە هەموو ئەم فۆرم و ڕیتمە جیاوازنە.

بە کۆریۆگرافیکردنی ئەو کردارانە کە گواستنەوەن لە بارودۆخێکەوە بۆ بارودۆخێکی دیکە، وەکو ڕێکردن، پیاسەکردن، ڕاکردن، کەوتن و هەستان... تاد.

– فەنتازیا و ئەندێشە: لەم ڕاهێنانەدا کۆریۆگراف داوای لە ئەکتەران دەکرد کە بە خەیاڵ دوای ئەقۆسفیری دیمەنەکە بکەون و بە جوولەی دانسئاسا بەرجەستەی بکەن. ئەم تەکنیکە لە خولقاندنی مۆرکی شێوازگەری زۆربەی دیمەنەکاندا کاریگەر بوو. هەر بۆ نموونە دیمەنی دیداری پارێزەر و ئەگنێس لەپێش ئەکادیمییەکاندا، هەروەها دیمەنی هەردوو کارەکتەرەکە لە ناو ئەشکەوتدا و پاشان لە کەناری دەریا.

– بەکارهێنانی ئێکسسوار، لەم ڕاهێنانەدا کۆریۆگراف کەرەستە وەکو سیمبۆل لە دانسدا بەکار دێنێت، یان وا لە ئەکتەرەکان دەکات کە ئەو کەرەستانە بە چەندین شێوازی هونەری جیاواز بەکاربهێنن. ئەم تەکنیکە لە کەمبریا چاکتر جێبەجێ دەکرا. بۆ نموونە لە دیمەنی سێیەمی شانۆگەرییەکدا، کاتێک ئەفسەرەکە شیرێکی بەدەستەوەیە و بە مێزەکەی بەردەمیدا دەکێشێت تاکو هاتنە ژوورەوەی ئەگنێس، یان بەکارهێنانی شاڵەکەی ئەگنێس وەکو هێمایەک بۆ زەمەن و گوناهەکانی مرۆڤ، بەکارهێنانی شیرەکە و شاڵەکە سنووری بەکارهێنانی کۆنکریت دەبەزێنن بۆ چەندین شێوەی دیکە.

یەکێک لە نموونە هەرە باشەکانی ئەم بەکارهێنانە، چەپکە گوڵەکەی دەستی ئەفسەرەکەیە، کە هێمایە بۆ بەسەرچوونی زەمان و بە ساڵاچوونی ئەفسەرەکە، دەبینین کە گوڵەکان لە سەرەتادا گەش و جوانن، بەڵام لە دیمەنەکانی ناوەڕاستی شانۆگەرییەکە سیس و ژاکاون و لە کۆتاییشدا پەڕەی گوڵەکان تەواو وەریون و تەنیا کۆمەڵێک لقوپۆپی وشکوبرینگن.

لە ڕاستیدا بەکارهێنانی ئێکسسوار لە سەمادا، سەرچاوەیەکی ئیلهامبەخشە بۆ داهێنانی گەلێک جوولەی جوان و کاریگەر، کە لە بواری سەمادا دێتە کایەوە. ئەم ڕاهێنانە لە سەمادا تاکو دێت پتر لقوپۆپی لێ دەبێتەوە، چونکە ئێکسسوار لە دانسدا ئەرکێکی زۆر دینامیکییانەی بە جۆشی هەیە، بە جۆشتر لە نواندنی ڕیالیستانە. پوختەی ڕاهێنانەکە لە کەمبریادا لەسەر بناغەی ئێکسساری مۆبایل بنیادنرابوو، واتە ئێکسسوارەکە دەجوولێت و ئەکتەر دوای دەکەوێت. هەردوو کۆریۆگرافەکە لە ڕەبات و لە کەمبریا داوایان لە ئەکتەرەکان دەکرد کە لە هەموو جوولەیەکدا فەزاو وزە و کات تاقی بکەنەوە و بە هەموو لایەن و مەودایەکدا ببزوێن و بەردەوام ئاراستەی خۆیان بگۆڕن.

دوو میتودی جیاوازی کارکردن

میتودی کارکردنی کۆریۆگرافی بەرهەمەکەی ڕەبات ڕاستەوخۆ پێبەند بوو بە میزانسێنی ڕێژیسۆر و بە هیچ شێوەیەک پێش پلانی دەرهێنان نەدەکەوت. کۆریۆگرافەکە وای پێ باش بوو کە پاش دارشتنی قەوارەی دیمەنەکان و چەسپاندنی میزانسین لەلایەن ڕێژیسۆر و ئەکتەرانەوە، ئەمجا کار لەسەر جوولەکان بکا. بەم شێوەیە دەتوانم بڵێم کە کۆریۆگراف مەودایەکی دوورودرێژی کورت دەکردەوە و قۆناغی گەڕان و پشکنینی ئاسانتر دەکردەوە. سوودمەندێکی دیکەی ئەم شێوازە ئەوەیە کە جوولەکان پاش کاری کۆریۆگراف چەسپتر و جەوهەردارتر خۆیان دەنوێنن، بە تایبەتی لە دیمەنەکانی کۆتاییدا کە چەندین تابلۆی پەیکەرئامێزی تێدابوو. ئەوەی کە بۆ ڕێژیسۆر لەم شێوازەدا مەبەستە، ئەوەیە کە کۆریۆگراف دەزانێت ئەکتەرەکانی لە کوێ و لە کام فەزادا دادەمەزرێنێت تاکو بەهێزترین کاریگەری هەبێت. ئەوانەی کە شارەزای هونەری دانسن چاک دەزانن کە لە دوو حاڵەتدا پێگەی سەماکەر لاواز دەبێت، ئەگەر لە جێگای نەگونجاودا دابنرێت، یان بە ئاراستەیەکی ناڵەبار و هەڵە نمایش بکات. هەربۆیە گەلێک جار میزانسین فۆرمێکی دیکەی وەردەگرت، فۆرمێکی شەنگتر لە ڕووی ئیستێتیکاوە و کاریگەرتر لە ڕووی ئەرکەوە.

کۆریۆگرافی کەمبریا بەر لە دەستپێکی پرۆژەکان چەندین ئێپیسۆدی دانسئامێزی دیزاین کرد، لە پلانی کارەکەیدا سوودی لە بابەت "تیەما" جۆربەجۆرەکانی ناو شانۆنامەکە وەردەگرت. هەر لە سەرەتاوە هەندێ پارچە سەمای کورت کورتی پێک هێنا، کە پاشان لە دیمەنی لەبار و شیاودا جێگای بۆ دەدۆزینەوە و دەیگونجاندن. لە ڕاستیدا میتودی کاری ئەمیان پتر شێوازی کۆلاژی وەرگرتبوو. ئەم شێوازە بۆ شانۆنامەیەکی وەکو یارییە خەونێک زۆر گونجاوە، بەڵام بۆ شانۆگەرییەکی دیکەی نزیک لە ڕیالیزمەوە کۆلاژ ئەوەندە دەست نادات.

ئاکام

هەموو ئەزموونێکی پێداگۆگیانەی شانۆ دەبێت خۆی لە خۆیدا هەنگاوێک بێت بۆ چارەسەرکردنی کێشەیەکی هونەری کە دەشێت لە بواری کارامەیی و پیشەکاری و پراکتیزەکردنی تیۆرییەکانی نمایشدا ببێتە کۆسپ لە پێش شانۆکار.

بەداخەوە کەسانی پێداگۆگ بە دەگمەن پوختەی ئەزموونی خۆیان دەخەنە سەر کاغەز، هۆکارەکان هەرچەند بن، بەڵام گرنگترینیان ئەوەیە کە گواستنەوەی ئەزموونێک کە پشت بە مەشق و ڕاهێنانی زیندوو و بەجۆش دەبەستێت، ئاستەمە بە ئاسانی بخرێتە سەر کاغەز، لەگەڵ ئەوەشدا پێم وایە گواستنەوەی ئەزموونی پەروەردەکارانە بایەخێکی بێ ئەندازەی هەیە، چونکە دەکرێت کەسانی دیکە سوودی لێ وەرگرن، بە تایبەتی بۆ شانۆ لە کوردستاندا، کە لە ڕووی ئەزموونی پەروەردەییەوە زۆر کۆڵەوارە..

لە میانەی ئەم پازدە ساڵەی وەکو مامۆستا و ڕاهێنەر ئەرکی پێداگۆگیم بەجێ هێناوە، ئەوەندەی پێم کرابێت، لە کارەکەمدا هەوڵم داوە پەی بەو کۆسپ و ئاستەنگانە بەرم کە دەشێت لە بواری پراکتیزەکردندا ببنە کۆسپ بۆ ئەکتەری قوتابی. لە پێناوی بەدەست هێنانی ئامانجێکی کۆنکریت و مسۆگەر ئەرکی یەکەمم ئەوە بووە، کە ئاستی پێوەندی نێوان جەستە و عەقڵ لای ئەکتەر بەهێزتر بکەم، ئەمەش تەنیا و تەنیا لە ڕێگا تەمەرکز "ترکیز" و فۆکس کردن لەسەرخۆ دێتە کایەوە.

پێداگۆگی داهێنەر، کارەکەی لە بنەڕەتدا هونەرێکی بەرزە و وەک هەر هونەرمەندێکی دیکە چێژ لە بەرهەمەکەی خۆی دەبینێت. ئەگەر ڕێژیسیۆر پتر چێژ لە ئاکامی کارەکەی "نمایش" ببینێت، پێداگۆگی داهێنەر بەردەوام چێژ لە پرۆسەی پێگەیاندن و ڕاهێنانی کەسانی دی وەردەگرێت، ئەمجا نەک هەر ئەوەندە پاشتر چێژ لە داهێنانی شاگرد و قوتابییەکانی خۆی وەردەگرێت کاتێک ئەوانیش پێدەگەن و دەبن بە وەستا، ئەو دەمەی کە کاریگەری خۆی و کاردانەوەی مەشق و ڕاهێنانەکانی لە بەرهەمی ئەواندا دەبینێتەوە. ئەمە بۆ من سەد لە سەد وایە، کاتێک لە مەغریب بەرهەمی ئەو شانۆکارانە لەسەر شانۆ و لە سینەمادا دەبینم، ئەوانەی کە بەر لە چەند ساڵێک مەشقم پێ کردوون.

ئێوارەیەک لەگەڵ مامۆستایەکی ناسراوی سوێدی لە شانۆی شار لە ستۆکهۆڵم تەماشای نمایشی شانۆنامەیەکی ئارسەر میللەرمان دەکرد، ئەم مامۆستایە ناوی "بیرگیتا ڤالگۆردە" یە لە ئەکادیمیای شاری مالمۆی باشووری سوێد مامۆستای سەرەکی بابەتی نواندنە. ڤالگۆردە یەک دوو جار ئاماژەی بەم ئەکتەر و ئەو ئەکتەر کرد و دەیگوت: قوتابی خۆم بووە، پاش تەواوبوونی نمایشەکە گوتی: کێ دەڵێت کاریگەریم بەسەر شانۆی سوێدییەوە نییە.